

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ**ΕΝΟΤΗΤΑ 1****ΑΧΩΡΙΣΤΑ ΜΟΡΙΑ**

Τα αχώριστα μόρια είναι λέξεις που δεν μπορούν να σταθούν μόνα τους στον λόγο. Είναι δισύλλαβες ή μονοσύλλαβες. Χρησιμοποιούνται για να συνθέσουν μία λέξη. Οι περισσότερες προέρχονται είτε από προθέσεις είτε από άκλιτες λέξεις της αρχαίας ελληνικής γλώσσας. Κάποιες άλλες σχηματίστηκαν τα νεότερα χρόνια. Έτσι, διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: τα λαϊκά και τα λόγια. Κάποια από αυτά είναι:

Τα λαϊκά :

- ⓐ **α:** δείχνουν το αντίθετο νόημα από αυτό που έχει η αρχική λέξη πχ. Κακός - άκακος
- ⓑ **ξε :** δείχνει το νόημα του “έξω”, “πολύ” στο β’ συνθετικό της λέξης. πχ. Πουλώ-ξεπουλώ
- ⓒ **ανα:** δείχνει το νόημα του “επάνω”, “πάλι” στο β’ συνθετικό της λέξης. πχ. Σηκώνω-ανασηκώνω.

Τα λόγια:

- ⓐ **αρχι -:** δείχνει το πρόσωπο με το μεγαλύτερο βαθμό ιδιότητας που εκφράζει το β συνθετικό της λέξης πχ. Κατάσκοπος – αρχικατάσκοπος. Επίσης, την έναρξη του χρόνου που εκφράζει το β συνθετικό της λέξης πχ. Χρονιά – αρχιχρονιά.
- ⓑ **από:** δείχνει το νόημα της “απομάκρυνσης”, “αφαίρεσης” και του “χρόνου” στο β’ συνθετικό της λέξης. Πχ απόβραδο, αποδυναμώνω
- ⓒ **δια:** δείχνει το νόημα του “ανάμεσα”, “παντού” στο β’ συνθετικό της λέξης. πχ. διέξοδος
- ⓓ **δυσ:** δείχνει το νόημα του “δύσκολου”, “κακού” στο β’ συνθετικό της λέξης. πχ.

Δυσμορφία

- ⓐ **εν:** δείχνει το νόημα του “μέσα” στο β’ συνθετικό της λέξης. πχ. Εμποτίζω
- ⓑ **επι:** δείχνει το νόημα του “επάνω” στο β’ συνθετικό της λέξης και άλλες σημασίες. πχ.

Επέκταση

- ⓐ **κατα:** δείχνει το νόημα του “κάτω”, της “εναντίωση”, της “υπερβολής” στο β’ συνθετικό της λέξης. πχ. Καταγοητεύω
- ⓑ **παρα:** δείχνει το νόημα του “ενώπιον”, “εναντίων” ή της απόκλισης του νοήματος από το β’ συνθετικό της λέξης. πχ. Παραβαίνω
- ⓒ **συν:** δείχνει το νόημα του “μαζί” στο β’ συνθετικό της λέξης. πχ. Συνεργασία
- ⓓ **υπό:** δείχνει το νόημα του “από κάτω” στο β’ συνθετικό της λέξης. πχ. Υπόταση

* από Από το Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής του Ιδρύματος Μ. Τριανταφυλλίδη και τη Γραμματική Νέας Ελληνικής